

Dei desperationem illorum vidisset, demum convertit se ad orationem. Quo facto, audivit vocem de cælo dicentem sibi coram omnibus: « Surge, Bernarde, exaudita est oratio tua. » Quod cum audissent fratres, glorificaverunt Deum et sanctum suum Bernardum, dixeruntque ad eum: « Dic nobis, pater, quid petisti a Domino? At ille respondit: « Quid vultis scire, modicæ fidei? State hic, et scietis postea. » Et cum fabularentur ad invicem, modicum temporis indulgentes tabulis, non fabulis, sed sermonibus sanctis venit quidam, et obtulit sancto Patri decem libras. Nec mora, Barrensis quidam, cujus filius usque ad desperationem vitæ præ nimia ægrotudine **1287** cogebatur, attulit ei tredecim libras, suppliciter postulans ut miseretur filii sui. Quem sanctus Abbas hilarem dimisit, pollicens filium suum sospitem ab eo inveniendum, Revertens homo, invenit filium suum sanitati restitutum, sicut promiserat Vir Dei: qua de causa, postmodum servo Dei uberes gratias exsolvit. Modico tempore interjecto, copiose ac benigne Dei misericordia super hos respexit, ut abundantes æternis et temporalibus subsidiis nihil eis deesset in ulla gratia, secundum illud: Nihil deest timentibus Deum (*Psal. xxxiii. 10*).

6. Post duodecim annos famas in partibus Burgundiæ exorta est adeo valida, ut homines membra propria pene consumerent. Eadem vero necessitate urgente, maxima multitudo pauperum ad portam Claræ-Vallis devenit, Unde pro tanta multitudine sanctus Abbas et fratres ejus inierunt consilium, et ex consulto duo millia acceperunt sub signaculo, quatenus et aliis eleemosyna daretur, sed minor. Non enim habebant substantiam, unde omnes sustentari possent usque ad messem: quam tamen pius Domini sic multiplicavit, ut sufficeret eis post messem trium scilicet mensium spatium. Acceperunt itaque duo pueri signaculum, matre eorum non accipiente. Quæ penitus ignorans quid faceret, cogitavit tandem quasi puerum panis involutum formare de musco, ut hac arte se ab imminente famis periculo redimeret: quod et fecit. Accepit itaque aliquandiu hoc modo eleemosynam, donec dolus deique deprehensus est. Qua imminuta, cum non sufficeret sibi quod accipiebat, postmodum tam famis angustia, quam morbo periclitans de medio facta est. Qua defuncta, sanctus Abbas prætergrediens, audivit pueros ejulantes pro morte matris suæ, et unumquemque ex itinerantibus causam planctus inquirere jussit. Pueri vero ordinem rei exposuerunt. Quo audito, Vir beatus locum subiens, in quo corpus jacebat, ad orationem se prostravit.

(155) Paulo aliter hanc historiam refert Albericus in Chronico ad annum 1130: ubi commemorat, S. Bernardum Divione apud S. Bengnum aliquando hospitio exceptum, audivisse ante horologium circa altare ab Angelis antiphonam, *Salve, regina*, dulci modulamine decantari, primoque credidisse fuisse conventum, ac dixisse Abbati die sequenti:

A Quo orante, mulier tanquam a somno expergefata, cunctis videntibus et audientibus, qui presentes astabant, vitæ reddita est, gratias agens Deo et Sancto suo, cujus meritis et precibus ad vitam redierat, prænuntians etiam quanta tormenta pro culpa sua sustinisset.

7. Quadam die distribebatur pauperibus in latere montis eleemosyna, pluvia ingruente: ubi forte Sanctus Dei assistens, manu elevata, signum crucis opposuit. Quo facto, visa est pluvia a dextris et a sinistris inopinatum sui ipsius pati discidium, ita ut nec gutta quidem tangeret eos. Rursus tempore messis contigit hoc miraculum. Quadam nocte dormiens Vir beatus monachis circumquaque dormientibus, audivit Angelos in ecclesia voce clara et delectabili Deum collaudantes, et beatam virginem Mariam. Quod cum audisset, occulte surrexit, et pedetentim profectus est ad ecclesiam; ut in proximo constitutus, videret manifestius quidnam esset. Vidit itaque sanctam Dei genitricem in medio duorum Angelorum, quorum unus in manu sua thuribulum aureum, alius incensum tenere videbatur. Horum altero eum deducente, Vir sanctus quasi a dextris gloriöse Virginis incedens, ad altare usque pervenit: ubi voce angelica audivit decantari antiphonam, « Salve Regina, » ex integro usque ad finem. Quam corde tenens retinens, et postea scripsisse, atque Domino papæ Eugenio transmisisse refertur, ut ex præcepto auctoritatis apostolicæ per

C ecclesias solemniter haberetur, in honore beatæ et gloriöse Virginis Dei genitricis Mariæ: quod et factum est, ut adhuc plerique testantur (155). In dedicatione vero ecclesiæ Vir Deo dignus proposuit filiis suis sermonem valde probabilem in capitulo Claræ-Vallis; ostendens mirabiliter, illo suo modo admirabili, quid dedicationis tam solemne mysterium prætenderet in rerum sacratarum superficie, et in actionibus consecrationis tam devotæ. Quædam præterea verba retulit, quæ in ecclesia de recenti acciderant: « Nunc, inquit, sancti Angeli solemnizationi vestræ interfuerunt, et vos divinitus in suæ cura custodiæ suscepunt. » Adjungens etiam quædam verba, quibus dabatur **1288** intelligi, quod antequam lapidem lapidi in constructione superædificasset, idem locus designatus fuisset. Alio quidem tempore sedens in capitulo Claræ-Vallis, dixit mirabile et valde consolatorium verbum, verbum siquidem amabile, verbum gaudio plenum et consolatione, et valde necessarium. Fortassis namque aliquis erat, quem de recordatione transgressionum, et peccatorum suorum nimietate peniteret et paveret. « Unde, inquit, desolationem habetis, fratres, et

« Optime decantastis Antiphonam de Podio hac nocte circa altare beatæ Virginis. » Dicebatur autem Antiphona de Podio, eo quod Haimerus episcopus Podiensis eam fecerit. Vide notam 14 in serm. in antiph. *Salve, Regina*, supr. tom. III operum S. Bernardi.

fili mei? Dico vobis in veritate Christi, si Judas hic esset qui tradidit Deum, ubi vos estis; et ipse misericordiam consequeretur. »

8. Burgundiam, adibat, comitem Forensensem et comitem Viennæ pacificaturus. Transiens autem per quamdam villam, audivit ab incolis loci illius, duas feras immanissimas, quæ vulgo dicuntur varoli, in nemore proximo desævire. Quod cum audissent socii ejus, rogaverunt eum regredi, quia malebant duabus dietis vel multo amplius divertere, quam se periculose feris objicere: quibus nolens consentire, respondit, se nunquam divertere tali causa. Nec mora; et ecce feræ progredientes in planum, occurrerunt eis terribili hiatu, quasi ad devorandum. Quas ubi vident fratres, præ timore nimio cuncti mox ad sanctum Virum fugerunt, latitantes circa eum, clamaveruntque una voce: « Pater sancte, libera nos. » At illi: « Quid timidi estis, modicæ fidei? » Ad hanc vocem manu elevata, signum crucis feris opposuit: quæ statim factæ sunt tanquam lapides, tanquam nullam penitus habentes nocendi potestatem. Quo signo viso, omnes qui aderant, gratias exsolverunt Viro Dei immensas. Hoc vero audito, vicini valde lætificati sunt: præ timore enim ferarum, egredi non audebant pauciores quam duodecim. Proficiscens inde sanctus Bernardus, venit ad dictos comites. Qui cum pacem ab eis quæsisset, Forensis comes ei humiliter consensit. Comes autem Viennæ improbe refragatus est, dicens, quod nunquam esset cum adversario pacem habiturus, donec eum exsultare coegisset: collectoque exercitu terram illius aggressus est. Tunc Forensis comes timore perterritus sanctum Bernardum exoravit, quatenus ab omnipotente Deo victoriam impetraret. Beatus vero Bernardus victoriam ei confidenter promisit. Hac fide confortatus hostes suos invasit, cepitque comitem; et hostium tantum numerum prostravit, ut vix aliquis vivus evaderet. Hujusque victoria gratias reddidit sancto Bernardo.

9. Quadam die sedens Vir sanctus in suo Claræ-Vallis capitulo, fecit magnum et mirabilem sermonem; dixitque inter cætera quoddam verbum, in quo omnes qui audierunt valde lætati sunt. « Non, inquit, expaveatis, vos qui præcepta mea tenetis, tormenta gehennæ, nec vos terreat labor quem sustinetis. Dico enim vobis, si perseveraveritis usque in finem, in die iræ domini reddam animam meam pro animabus vestris. » Quo audito, fratres gratias exsolverunt Deo immensas, qui talem patrem dedit eis. Tunc vero a die illa et deinceps, omnes qui hoc audierunt, firmiter ejus præceptis obtemperaverunt. Et vos, dilectissimi, qui eum non vidistis, scrutari debetis ejus præcepta, et illi diligenter obsequi, ut ejus interventu ad paradisi gaudia per-

(156) Et tamen ubi actum est de translatione Claræ-Vallis veteris, Bernardo a Fratibus expositum est, alium locum esse spatiosum « ad vineas, » etc., teste Ernaldo in lib. 2, num. 29, supra, qui auctor item num. 48 tradit monasterium S. Ana-

A venire possitis. Vigilate igitur, et orate ne in tormenta veniatis: nam ille qui circuit quærens quem devoret, quærit vos. Scit enim quia per ejus instituta, Deo auxiliante liberati estis de manibus suis. Ait enim apostolus: *Sobrii estote, et vigilate, quia adversarius vester diabolus, tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret* (I. Petr. v, 8).

10. Monachus quidam, nomine Christianus, plantavit vineam in vertice montis, qui proximus est Claræ-Vallis. Et venerunt fratres venerabilis Patris Guido scilicet, et Gerardus, et excommunicaverunt eam (156), dixeruntque ei: « Frater Christiane, ubi est mens tua, et ubi cor tuum? Quare non considerasti **1289** scripturam dicentem, quoniam vinum non est monachorum? » At ille: « Vos fratres spirituales estis, et vinum bibere non vultis; ego peccator sum, et volo bibere vinum. » Tunc dixit Gerardus: Dico tibi, frater Christiane, non videbis fructum ejus. » Post hæc verba reversi sunt in monasterium. Ille vero vineam suam fodit, et excoluit multis temporibus. Denique mortuus est, et non vidit fructum ejus. Post multum vero temporis, venit custos vineæ ad sanctum Bernardum, et dixit ei: « Pater, vinea nostra anathema est, nec potest facere fructum. » At ille: « Quare, filii? » Respondit: « Fratres tui excommunicaverunt eam, et deinceps fructum non fecit. » Ait illi: « Affer mihi aquam in pelvi. » Ait ille obtulit ei. Tunc Vir sanctus fecit signum crucis, et sanctificavit aquam. « Vade, inquit, filii, et sparge per totam vineam. » Recessit frater, et fecit juxta præceptum Abbatis, et vinea crevit et multiplicata est, ita ut videntes mirarentur.

11. Dum navigaret aliquando per Ligerim, navicula ejus forte concussit ponticulum, cui puer supererat: qui statim in fluvium delapsus est, et necatus. Et excitati accurrerunt vicini, defunctum puerum plangentes: quem sanctus Vir jussit sibi afferri; eoque defuncto oblato, oravit Sanctus. Puer itaque videntibus cunctis qui aderant, et Deum una voce collaudantibus, ad orationem Sancti statim suscitatus est. Tunc a die illa et deinceps Hominem Dei, ut patrem filius affectuosissime diligens, postea profectus in Claram-Vallem, ibi Conversus factus est dictus Tescelinus Nascardus, quia de aqua fuerat sublatus, et piscatus sicut piscis.

12. Cum pertransiret die quadam circa horam sextam Vir venerabilis, finagium de villa, cui nomen Columbeium in fossa, invenit fontem in itinere suo, a pecoribus conculcatum. Cumque ibi consideret, jussit sibi et discipulis suis panem ministrari in eodem loco. Illi vero quia locus ille inhonestus videbatur, volebant potius in alium locum transire; dixeruntque ad Hominem Dei: « Non est, inquit,

stasii ad Aquas-Salvias Cisterciensibus ab Innocentio assignatum « cum agris et vineis. » Quanquam apud Cistercienses tunc rarus vini usus erat. Lege Gaufridum supra, num. 2.

pater, hic locus idoneus ad manducandum. Trans-
eamus hinc, donec ad locum veniamus, ubi hone-
stius manducare possimus. Locus enim iste coin-
quinatus est a pecoribus, et juxta viam quotidie
tritum ab itinerantibus. » Vir autem Domini noluit
acquiescere sermonibus eorum. In proximo autem
erant viri quidam magni nobilitate et opibus, qui
obviam occurrerunt ei de villa prædicta, volentes
cum ducere in domos suas. Qui nullatenus voluit
eis assentire, præcipiens magis ac magis, in præ-
dicto loco escas sibi præparari. Tunc vero unus ex
discipulis suis, Hemicus nomine, dixit ad eum :
« Quid est hoc, pater, quod vis facere, quia hic lo-
cus fetet, et a pecoribus est coinquinatus? et tu vis
in eo manducare? » Hunc igitur sermonem cum
audisset Vir Dei, ultra sustinere non potuit, sed
aperuit os suum, et prophetare cepit coram omni-
bus, dicens : « Audite me, fratres, et qui mecum
estis omnes. Dico vobis in verbo veritatis, quia ve-
niet tempus, in quo multi hunc locum requirent,
ut in eo ab infirmitatibus variis curentur. Sanctus
est locus, utpote a Domino sanctificatus : » Hoc
cum audissent, discipuli, acceperunt panes et ciba-
ria, comederuntque cum eo et alii multi; plures
namque venerant obviam, ut supra diximus. Tunc
Vir Dei elevans manum suam, signo crucis super
fontem edito, benedixit eum, et sanctificavit, dicit-
que ministris : « Haurite, propinate comedentibus. »
Ministri autem hauserunt aquam, et impleverunt
scyphos; et versa est in vinum : hiberuntque omnes
qui aderant, et gratias exsolventes Deo immensas,
dicentes cum gaudio magno, « Vere homo iste sanc-
tus est, vere Spiritus sanctus habitat in eo. »

13. Igitur Vir beatus post cibum, quemdam virum
de prædicta villa, nomine Joannem, vocavit, qui
dives et abundans erat valde : præcepitque ei ut
prædictum locum curaret, et a sorde mundaret, et
de lapidibus muniret, ne pecora illum coinquinarent.
Adjecit etiam dicens : « Si hoc, inquit, adimplere
nolueris, scias te ante obitum talem penuriam pati,
quod in morte, ubi revolvam possis, panniculum non
habebis. » Illo autem pigritante, imo nolente jussa
beati Viri adimplere, res prout Sanctus 1290 ei
prædixerat subsequuta est. Nam in morte de tota pos-
sessione sua sudarium habere non potuit, juxta ver-
bum Homini Dei. Quis hæc sine spiritu prophetiæ
Virum sanctum prædixisse dubitet? Multa quoque
dum adhuc viveret prophetavit, quæ in effectum
succedere vidimus longo tempore post gloriosum
transitum ejus. Nam de fonte prædicto, sicut præ-
dixerat, multa evenerunt miracula. Nunc etiam, si
cujuspiam corporis membrum, quolibet dolore gra-
vatum, ex aquis fontis illius fidei devotione fuerit
perfusum, cognitum est a multis, in melius reformari.
In potu quoque sumptæ, diversarum infirmi-
tatum incoluntati præsent. Nam et si quis febris
gravi laborans incommodo, inspirante confessore
Christi Bernardo, desiderium habuerit hauriendi,
protinus et hauserit convalescit, et ita exstinguitur

vis febrium, cersi videas super immensum rogi
projectis undis universa incendia repente exstingui
Tertianarum, quartanarum febrium ignibus accen-
sis, ut potatæ fuerint, dolores compescunt.

14. Fuit vir quidam religiosus. Odo nomine, cu-
jus pars corporis per aliquantum tempus pene man-
sit emortua, adjacentis incommodi contractione. Is
post mortem beati Viri ad eundem fontem perrexit.
Cumque eo infirmitatis locum perfudisset, sanus et
incoluntis rediit. Alius dolore capitis immaniter ve-
xatus, et omnino sensu privatus, fonte irrigatus sa-
natus est. Alius per septennium languerat, qui a pa-
rentibus ad sanctum fontem ductus, sospes factus
est. Alius quidam, Suvynus nomine, longo tempore
febri quartana laboraverat, qui potu fontis ejusdem
sanitatem recepit. Quidam vero maxima infirmitate
gravatus, cum gustasset de eadem aqua, vermiculus
quidam similis locustæ, per os illius omnibus viden-
tibus egressus est, et statim convaluit Mutus etiam,
ut aiunt qui viderunt, ad fontem venit, et loquelam
recepit. Hæc et multa alia tam a nobis quam ab aliis
visa, quibus non credere impium est, ne forte nar-
rationis prolixitate audientibus fastidium generetur,
perstrinxisse sufficiat.

15. Igitur apud Barrum super Albam erant duæ
feminae, quas duo daemones vexabant. Deinde paren-
tes adduxerunt eas ad Hominem Dei in Claram-Val-
lem, ut ab eo curarentur. Et cum portæ Clare-Vallis
appropinquassent, dixit unus ex diabolis ad alterum
diabolum per os mulieris : « Oportet me exire de
hac muliere. — Quare, inquit alter daemon, oportet
fieri? » Qui ait : « Bernardum, inquit, non pos-
sum videre, nec vocem ejus audire. » Cui ille :
« Quam ob rem? » Qui ait : « Cum esset Bernardus
in sæculo, volui eum tentare, et virginitatem ejus
auferre. Et cum hoc facere, tentarem dixit mihi :
Vade retro, satana. Adjuro te per Jesum, ne me
lædas, nec me unquam videas. Et propter hanc con-
juracionem, oportet modo me exire. » Et confestim
egressus est de muliere, et sanata est ex illa hora.
Qui vero præsentibus erant, laudantes Deum, dice-
bant : « Vere sanctus est homo ille, et Spiritus
sanctus habitat in eo. » Et cum hæc dicerent, venit
servus Dei ad portam, et narraverunt ei omnia quæ
audierant et viderant de his duobus daemonibus.
Quæ cum audisset Vir Dei, gratias agens Deo, di-
xit : « Gratias tibi ago, Domine Jesu Christe, quia
nunquam dereliquisti me. Tu es Deus solus, tu fa-
cis mirabilia magna solus. Tu creasti cælum et ter-
ram, mare et omnia quæ in eis sunt. Exaudi, Do-
mine, orationem meam, et clamor meus ad te ve-
niat. » Post hanc orationem conversus ad alteram
mulierem, dixit ad daemones : « O daemones inimice
Dei exi de femina » Ad hanc vocem egressus est
de muliere, et sanata est ex illa hora. Tunc omnes
qui aderant, benedicentes Deum, gratias exsolven-
tes sancto Bernardo immensas, dixerunt : « Non
est in hoc sæculo, et non fuit post Apostolos, qui
posset facere quæ iste facit. »

16. Beatus Bernardus cum esset die quadam in
cella sua cum paucis discipulis, et ungeret sanda-
lia sua secundum consuetudinem suam, apparuit ei
diabolus in similitudinem monachi nigri, dicens ei :
« Abba, quomodo te habes? Ego de longinquis ter-
ris veni ut te viderem, et te calceos ungentem in-
venio. Non debuisses hoc facere, sed servi et mi-
nistri tui. » Cui respondit Vir Dei : 1291 « Ego,
inquit, servos non habeo, nec volui unquam habere.
Filios habeo, quos genui Christo per evangelium,
qui mihi ministrant cum magna charitate et man-
suetudine; et ego illos in veritate diligo, et viam
regni cælorum doceo, humilians me ipsum exemplo
summi Magistri, dicentis : *Qui se humiliat exaltabitur*
(Luc. xiv, 11). Ipse autem multimoda humili-
tatis exhibitione, imo summe et præcipue sese hu-
miliando, nobis reliquit exemplum, ut sequamur
vestigia ejus. Imitando igitur Dominum meum, vi-
lia et servilia opera pro amore ipsius exsequi non
tantum non gravat, sed et plurimum delectat. Vade,
et dic abbatu tuo ut faciat similiter. » Cui respon-
dit diabolus : « Da mihi sandalia ut ungam. » Et
respicens eum Vir beatus, cognovit Spiritu sancto
revelante, quod esset diabolus; et ait ad eum, cum
indignatione insultando illi : « Non est rectum ut
ille qui ab initio in summa beatitudine et pulchritu-
dine creatus fuit a Deo, ungat calceamenta mea,
cum sim pulvis et cinis. » Et adjecit : « Vade retro,
Satana. Adjuro te per Jesum Christum, ne mihi vel
filiis meis in aliquo noceas. » Quo dicto, statim
transfiguravit se in similitudinem minuti animantis,
cunctis videntibus qui aderant : et statim evanuit
ab oculis eorum. Hæc narrare nobis solebat dom-
nus abbas Morensis, Girardus nomine, vir sanctus
et verax in verbis suis : cujus verbis fidem non ad-
hibere, quasi ipsi veritati repugnare est.

17. Igitur cum esset quadam die Vir beatus in
suo Clare-Vallensi capitulo, facta est conquestio de
quodam monacho, qui scutellas in coquina, secun-
dum Ordinis instituta, cum septimanarius esset, la-
vare negligebat. Ad quem Vir sanctus : « Fili, in-
quit, adeo negligens es, ubi majorem deberes ha-
bere diligentiam! » Ad hæc ille confusus, ineptum
quiddam et puerile submurmurans, excusandi se
gratia, vile et sordidum nimis esse dicebat coqui-
næ officium. Cui Vir beatus respondit : « Fili, nun-
quid non audivisti quid super hoc asseveret bene-
dictæ institutionis nostræ promulgator Benedictus?

A Dicit etiam Apostolus, quod unusquisque recipiet se-
cundum suam laborem (I Cor. iii, 8). » Et adjecit
Homo Dei, zelo sancto suggerente : « O pessima su-
perbia, peccati initium, radix omnium malorum!
unde tibi permittitur contaminare qualemcunque
sacrosancti gregis mei particulam? Egrederere, egre-
dere Deo adjuvante : hic tibi nusquam et nunquam
locus. Fuge refuge ad eum qui tecum et per te de
cælo descendit. » His dietis, itidem monachum ta-
liter aggressus est : « O miser homo, imo miserrime
hominum, nisi tibi propitiatur Omnipotens! Ubi
est mens tua? ubi est religio tua? Vide ne seductor
humani generis in superstitionem transformetur.
Unde tibi tanta, tamque enormis negligentia? O
quam periculosa, quam abominabilis exaltatio? Quare
non attendis illud evangelicum : *Qui se exaltat, hu-
miliabitur*; et ab oppositis, *qui se humiliat, exalta-
bitur*? (Luc. xiv, 11.) Fili, audi sermonem meum.
Dico tibi in verbo veritatis, testem proponens Deum
et conscientiam meam, quod si ex radice veræ hu-
militatis hujusmodi humiliatio procederet, lucrum
salubrius atque gloriosius opereris animæ tuæ,
scutellas et cochlearia lavando, et cætera quæ ad
officium coquinæ pertinent diligenter exsequendo,
quam frequenter, prout plerisque contingit, assi-
stendo sive ministrando altari. Labora, fili, labora,
et in mansuetudine operare quod tibi secundum
Ordinis instituta, et ordinem vicis tuæ injunctum
est. Quanto enim vilior erit labor tuus in conspectu
filiorum hominum, tanto pretiosior erit in conspectu
Angelorum. De cætero, secundum apostolicam tra-
ditionem laborare nos ex necessitate condecet. Ait
namque Apostolus : *Qui non laborat, non manducet*
(II Thess. iii, 10); item idem de eodem : *Laboret*
unusquisque operando manibus suis quod bonum est
(Ephes. iv, 28). Et quid melius quam servire in
commune fratribus suis? Hoc siquidem faciunt co-
quinæ hebdomarii. Esto igitur, fili, esto promptus
ad lavandum scutellas, sicut strenuus es ad mandu-
candum quæ tibi in eis apponuntur. Labora, et sic
securius manduca. Scriptum est enim : *Labores ma-
nuum tuarum quia manducabis; beatus es, et bene*
tibi erit (Psal. cxxxvii, 2). » Hujusmodi verbi sancti
Patris, et ille in quem facta est invectio de cætero,
correptus, et cæteri qui præsentibus aderant, plurimum
ædificati fuerunt.

Cætera desunt.